

ter. I avscende på bruket av o-runan 𐐅, 𐐆, 𐐇, 𐐈, isl. *óss*, i nysvensk form alltså *os*, utgör just 1000-talet en brytningsperiod, och betydelsen av denna runa i en inskrift skänker därför ett viktigt åldersmärke. Ursprungligen betecknade o-runan *a* i allmänhet, men redan med de yngre runornas tid var dess bruk inskränkt till betydelsen av nasalerat *a* och dess omljud, och under 1000-talet övergick runan till att beteckna *o*- och *ö*-ljud eller, för att begagna ett kort uttryck, övergick från *a*-runa till *o*-runa.

Wimmer, *Runeskriftens Oprindelse* s. 167 och *Die Runenschrift* s. 106 antager runans bruk som *o*-runa ävensom dess namn, isl. *óss*, bero på inflytande från den fornengelska runraden, som på samma ställe som i den nordiska ägde en snarlik runa men med betydelsen *o* och namnet *os*, vilken form den nordiska runans namn med betydelsen "asagud" också stundom ägde jämte *āss*. Wimmer medger dock även möjligheten, att övergången av det äldre namnet *áss* till *óss* genom *u*-omljud kan vara förändringens grund. Som skäl för sitt antagande anför Wimmer dels runans sena uppträdande i betydelsen *o*, varemot ju *u*-omljudet är vida tidigare, dels att fornengelska runalfabetets inverkan föranlett ändring av det gamla runenamnet *þurs* till *horn*. Wimmers åsikt vinner ytterligare stöd av att runans bruk som *o* uppträder plötsligt, så att ombytet till och med kan uppvisas hos samme ristare, såsom den följande framställningen skall visa. O. v. Friesen, *Uppl. runst.*, 1913, s. 41, 1907, s. 25 antager däremot en ljudövergång i runans namn från *āss* till *ōss* vara orsak till runans förändrade bruk.

O-runans kronologiska betydelse har länge varit insedd; den är sålunda av stor vikt i de *Kronologiska anteckningar om våra runstenar* 1, 2 av H. Hildebrand uti VHAA Månadsblad 1878 s. 710 f och 1879 s. 8 f., vilka uppsatser jag ovan påpekat vara nästan den enda direkta behandling, som de frågor rönt, vilka jag i det följande skall undersöka.

De inskrifter i en trakt, som bruka *o* som *a*-runa, kunna således i allmänhet betraktas som äldre än de, vari *o* förekommer som *o*-runa. Direkta bevis för att så verkligen är förhållandet kunna hämtas från vissa grupper av inskrifter, i vilka de till minne av äldre släktled ristade inskrifterna bruka *o* som *a*-runa, de efter yngre däremot som *o*-runa. I det följande anföras en del sådana bevis för andra syften.